کۆماری عێراق
هەرێمی کوردستان
سەرۆک

بڕیار
ژمـارە (٧)ی ساڵی ٢٠٢٣

بەپێی ئەو دەسـەڵاتەی پێماندراوە لە بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (دەیەم) لە یاسـای سـەرۆکایەتیی هەرێمی کوردسـتان ژمارە (١)ی سـاڵی ٢٠٠٥ی هەموارکراو و پاڵپشـت بە یاسـاکاریی پەرلەمانی کوردستان کە لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (١)ی ڕۆژی ٢٠٢٣/٣/١ کردوویەتی، بڕیارماندا بە دەرکردنی:

یاسای ژمارە (١٧)ی ساڵی ٢٠٢٢
یاسای هەمواری یەکەمی یاسای ئەنجومەنی شورای
هەرێمی کوردستان ـ عێراق ژمارە (١٤)ی ساڵی ٢٠٠٨

ماددەی (١) :

دەقی ماددەی (یەکەم)ی یاسـاکە بەزیادکردنی بڕگەکانی (دووەم، پێنجەم، شـەشـەم) و گۆڕینی ڕیزبەندی بڕگەکان لەسەر ئەو بنەمایە هەموار دەکرێت ، و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان - عێراق.

دووەم: وەزیر: وەزیری دادی هەرێم.

سێیەم: ئەنجومەن: ئەنجومەنی شورای هەرێم.

چوارەم: سەرۆک: سەرۆکی ئەنجومەن.

پێنجەم: ڕاوێژکار: ڕاوێژکار لە ئەنجومەن.

شەشەم: ڕاوێژکاری یاریدەدەر: ڕاوێژکاری یاریدەدەر لە ئەنجومەن.

ماددەی (٢):

دەقی ماددەی (دووەم)ی یاساکە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

ئەنجومەنێک لە هەرێم بە ناوی (ئەنجومەنی شورای هەرێمی کورستان - عێراق) دادەمەزرێندرێت، لە ڕووی کارگێڕییەوە سـەر بە وەزیر دەبێت، لە سـەرۆک و دوو جێگر، یەکێکیان بۆ کاروباری دادوەریی کارگێڕی ئەوی دیکەیان بۆ کاروباری یاسـاکاریی و ڕاوێژکاریی، و ژمارەیەک ڕاوێژکار کە ژمارەیان لە (٨) هەشـت ڕاوێژکار کەمتر نەبێت و لە (١٢) دوازدە ڕاوێژکار زیاتر نەبێت، و ژمارەیەک ڕاوێژکاری یاریدەدەر کە لە نیوەی ژمارەی ڕاوێژکارەکان زیاتر نەبن، پێکدێت.

ماددەی (٣):

دەقی ماددەی (چوارەم)ی یاساکە هەموار دەکرێت، و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

ئەنجومەن پێکدێت لە:-

یەکەم: دەستەی گشتی:-

١- دەستەی گشتی لە سەرۆک و هەردوو جێگر و ڕاوێژکارەکان پێکدێت، دانیشتنەکانی بەسەرۆکایەتی سەرۆک یان یەکێک لە جێگرەکانی کە سەرۆک دیاریدەکات، سازدەکرێت.

٢- دانیشتنەکانی دەستەی گشتی بە ئامادەبوونی (٤/٣) سێ لەسەر چواری ئەندامەکانی سازدەکرێت.

٣- بڕیارەکانی دەستەی گشتی بە زۆرینەی دەنگی ئامادەبووان دەردەچێت، و لە باری یەکسانبوونی دەنگەکان دەنگی سەرۆک یەکلاکەرەوە دەبێت.

٤- ڕاوێژکارانی یاریدەدەر بەشداری دانیشتنەکانی دەستەی گشتی دەکەن و مافی دەنگدانیان نییە.

دووەم: دەستەی سەرۆکایەتی: لەسەرۆک وجێگرەکانی و دوو دێرینترین ڕاوێژکاری ئەنجومەن پێکدێت

سێیەم: دادگای کارگێڕیی باڵا: بەسەرۆکایەتی سەرۆک یان ئەوەی رایدەسپێرێت لە ڕاوێژکاران، و ئەندامێتی (٤) چوار ڕاوێژکار و (٢) دوو ڕاوێژکاری یاریدەدەر پێکدێت، کە دە ستەی سەرۆکایەتی دەستنیشانیان دەکات. دەستەواژەی (دادگای کارگێڕیی باڵا) لە بواری پیادەکردنی تایبەتمەندییە دادوەرییەکان جێگەی دەستەواژەی (دەستەی گشتی) دەگرێتەوە لە هەر شوێنێکی ئەم یاسایەدا هاتبێت.

چوارەم: دادگای دادوەریی کارگێڕیی: بە سەرۆکایەتی دادوەرێک لە پۆلێنی یەکەم و ئەندامێتی دوو دادوەر لە پۆلێنی دووەم یان سێیەم یان ئەندامێتی دادوەرێک و ڕاوێژکارێک پێکدێت، و دەستەواژەی (دادگای دادوەریی کارگێڕیی) جێگەی دەستەواژەی (دادگای کارگێڕیی) دەگرێتەوە لە هەر شوێنێکی ئەم یاسایە و هەر یاسایەکی دیکەی بەرکار لە هەرێم هاتبێت.

پێنجەم: دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم: بەسەرۆکایەتی جێگری سەرۆکی ئەنجومەن بۆ کاروباری دادوەریی کارگێڕیی و ئەندامێتی دوو لە ڕاوێژکاران پێکدێت کە دە ستەی سەرۆکایەتی دەستنیشانیان دەکات، و لە کاتی ئامادەنەبوونی جێگری سەرۆک، دێرینترین ڕاوێژکار سەرۆکایەتی دادگا دەکات، و دەستەواژەی (دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم) جێگەی دە ستەواژەی (دە ستەی بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی هەرێمی کورد ستان - عێراق) دەگرێتەوە لە هەر شوێنێکی ئەم یاسایە و هەر یاسایەکی دیکەی بەرکار لە هەرێم هاتبێت.

ماددەی (٤):

دەقی ماددەی (شەشەم)ی یاساکە هەموار دەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

ئەنجومەن تایبەتمەند دەبێت بە ئەرکەکانی دادوەریی کارگێڕیی، ڕاوێژ و داڕشتن و ئامادەکردن و پێداچوونەوە و ووردبینیکردنی پڕۆژە یاساکان، و دەربڕینی ڕا و بۆچوون لەو پرسە یاساییانەی کە دامەزراوەکانی هەرێم ئاراستەیان دەکەن.

ماددەی (٥):

بڕگەی (یەکەم)ی ماددەی (دوازدەم)ی یاساکە هەموار دەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: پێویستە دادگای دادوەریی کارگێڕیی لە سەنتەری پارێزگاکانی هەرێم و بەپێی پێویستی بەرژەوەندی گشتی دابمەزرێت.

ماددەی (٦):

دەقی ماددەی (چواردەیەم)ی یاساکە هەموار دەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

بڕیاری دادگای دادوەریی کارگێڕیی لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕۆژی دواتری پێڕاگەیاندنی یان ئەژمارکردنی بە پێڕاگەیەندراو، لەلایەن تانەلێدەر یان نوێنەرە یاساییەکەی یان داواکاری گشتی دوای ئاگادارکردنەوەی، شیاوی تانەی پێداچوونەوەیە لە بەردەم دادگای کارگێڕیی باڵا و بڕیاری دادگاش لەم بارەیەوە بنبڕ دەبێت.

ماددەی (٧):

دەقی ماددەی (حەڤدەم)ی یاساکە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: مەرجە بەر لە پێشکەشکردنی تانە بۆ دادگای دادوەریی کارگێڕیی، دادخوازیی بۆ بڕیارەکە لای ئەو لایەنەی بڕیارەکەی دەرکردووە یان سەرۆکایەتی ئەو لایەنەی بڕیارەکەی دەرکردووە بکرێت، لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی پێڕاگەیاندنی کەسی خاوەن بەرژەوەندی بەبڕیارە کارگێڕییەکە یان ئەژمارکردنی بە پێڕاگەیاندراو، و پێویستە لە سەر ئەو لایەنە کارگێڕییەش لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی تۆمارکردنی دادخوازییەکە تێڕوانینی بۆ بکات.

دووەم: لەکاتی تێنەڕوانین لە دادخوازییەکە یان ڕەتکردنەوەی لەلایەن لایەنی کارگێڕیی تایبەتمەندەوە، ئەوا پێویستە لەسەر کەسی دادخواز لەماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی ڕەتکردنەوەی دادخوازییەکەی بەڕاشکاویی یان بە حوکمی، تانەی خۆی پێشکەش بە دادگا بکات، بە پێچەوانەوە، مافی تانەلێدان لە بڕیارەکە لە دەستدەدات.

سێیەم: لە دەستدانی مافی تانەلێدان بەپێی بڕگەی (دووەم)ی ئەم ماددەیە ڕێگر نابێت لە داواکردنی قەرەبوو لەبەردەم دادگای دادوەریی کارگێڕیی لەو زیانانەی دەرئەنجامی ئەو بڕیارە پێیکەوتوون.

ماددەی (٨):

دەقی ماددەی (نۆزدەم)ی یاساکە هەڵدەوەشێندرێتەوە، و ئەم دەقەی خوارەوە شوێنی دەگرێتەوە:-

یەکەم: دادگای کارگێڕیی باڵا تایبەتمەند دەبێت بەتێڕوانین لەمانەی خوارەوە:-

١- تانەدان لەو بڕیار و حوکمانەی لە دادگای دادوەریی کارگێڕیی و دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێمەوە، دەردەچن.

٢- هەر ناکۆکیەک سەبارەت بە دیارکردنی تایبەتمەندی تێڕوانینی ئەو داوایەی دەکەوێتە نێوان دادگاکانی دادوەریی کارگێڕیی لە هەرێم یان لە نێوان دادگای دادوەریی کارگێڕیی و دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم.

٣- هەر ناکۆکیەک سەبارەت بە جێبەجێکردنی دوو حوکمی پێچەوانەی یەکتری کە هەردووکیان پلەی بنبڕیان وەرگرتووە و لە دادگای دادوەریی کارگێڕییەوە یان لە دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێمەوە، لە یەک بابەتدا دەرچوون، ئەگەر لە نێوان هەمان لایەنەکانی داواکەدا بێت، یان یەکێکیان لایەن بێت لەم دوو حوکمە، لەم بارەدا بڕیاری پێشخستن و جێبەجێکردنی یەکێکیان دەدات بەبێ حوکمەکەی دیکە.

دووەم: لە کاتی تێڕوانین لە تانەدان لە بڕیارەکانی دادگای دادوەریی کارگێڕیی و دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم، پەیوەست بەو تایبەتمەندیانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەقنووسکراوە، دادگای کارگێڕیی باڵا ئەو تایبەتمەندیانە پیادە دەکات کە دادگای پێداچوونەوە بە سیفەتی پێداچوونەوە پیادەیاندەکات، ئەوانەی لە یاسای دادبینیی شارستانی بەرکار لە هەرێم هاتوون.

ماددەی (٩)

دەقی ماددەی (بیستەم)ی یاساکە هەمواردەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم تایبەتمەند دەبێت بە تێڕوانین لەو داوایانەی کە فەرمانبەر بەپێی هەردوو یاسای ڕاژەی شارستانی ژمارە (٢٤)ی ساڵی ١٩٦٠ی هەموارکراو و یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی دەوڵەت و کەرتی گشتی ژمارە (١٤)ی ساڵی ١٩٩١ی هەموارکراو یان ئەوانەی جێگەیان دەگرنەوە یان هەر یاسا یان پەیڕەوێکی دیکە کە وەزیفەی گشتی ڕێکدەخات، بەرزیان دەکاتەوە.

دووەم: دوای تێپەڕبوونی (٣٠) سی ڕۆژ لە ڕێکەوتی ڕۆژی دوای پێڕاگەیاندنی بە بڕیار یان بڕیارە تانە لێدراوەکە ئەگەر لەناو عێراق بوو، (٦٠) شەست ڕۆژ ئەگەر لە دەرەوەی عێراق بوو، فەرمانبەر مافی پێشکەشکردنی داوا بەپێی بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە لەدەستدەدات.

سێیەم: بڕیاری دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم لەو داوایانەی لە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە ئاماژەیان پێکراوە شیاوی تانەلێدان دەبن لەلای دادگای کارگێڕیی باڵا لە ماوەی (٣٠) سی ڕۆژ لە دوای پێڕاگەیاندن یان دانانی بە پێڕاگەیندراو، و بڕیاری دادگای کارگێڕیی باڵای دەرکراو لە ئەنجامی تانەلێدانەکە و بڕیاری دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم ئەگەر لە ماوەی یاساییدا تانەی لێنەدرا، بنبڕ و پابەندکار دەبێت.

ماددەی (١٠)

ماددەی (بیست و یەکەم)ی یاساکە هەموار دەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

حوکمی یاساکانی دادبینیی شارستانی ژمارە (٨٣)ی ساڵی ١٩٦٩ی هەموارکراو و یاسای بنەما دادگەرییە سزاییەکان ژمارە (٢٣)ی ساڵی ١٩٧١ی هەموارکراو، و یاسای سەلماندن ژمارە (١٠٧)ی ساڵی ١٩٧٩ی هەموارکراو، و یاسای رسومی دادیی ژمارە (١١٤)ی ساڵی ١٩٨١ی هەموارکراو، یان ئەوانەی شوێنیان دەگرنەوە، بەو شێوەیەی دەگونجێت لەگەڵ سروشتی ئەو داوایانەی تێڕوانینی بۆ دەکرێت لەلایەن هەریەک لە دادگای کارگێڕیی باڵا و دادگای دادوەریی کارگێڕیی و دادگای دادوەریی فەرمانبەرانی هەرێم، پیادە دەکرێن.

ماددەی (١١):

دەقی ماددەی (بیست و دووەم)ی یاساکە هەموار دەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

دەستەی سەرۆکایەتی ئەم ئەرکانەی خوارەوە پیادە دەکات:-

یەکەم: ناردنی پرۆژە یاساکان و هەر داواکاریەکی نێردراو بۆی بۆ ڕا و بۆچوونی یاسایی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە، بۆ دەستەی گشتی بە مەبەستی تاوتوێکردنیان و دەرکردنی بڕیاری پێویست لەبارەیانەوە.

دووەم: سالانە، یان لە کاتێکی پێویستدا، ڕاپۆرتێک سەبارەت بە بوونی کەموکوڕی و ئالۆزی لە یاسا بەرکارەکان و زێدەڕۆیی و خراپ بەکارهێنانی دەسەڵاتی کارگێڕیی، ئاڕاستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران دەکات.

ماددەی (١٢):

دەقی ماددەی (بیست و سێیەم)ی یاساکە هەموار دەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: سەرەڕای مەرجە گشتییەکانی دامەزراندن، دوای دەرچوونیان لە کۆلێژی یاسا پێویستە هەر یەک لە سەرۆک و جێگران و ڕاوێژکاران (٢٠) بیست ساڵ و ڕاوێژکارانی یاریدەدەر (١٥) پازدە ساڵ خزمەتی کردەییان لە ئەرکی دادوەریی یان پارێزەری یان یاسایی یان ئەکادیمی لەبواری یاسادا هەبێت.

دووەم: میکانیزمەکانی پاڵاوتنی سەرۆک و ڕاوێژکارەکان بە ڕێنماییەک ڕێکدەخرێت کە وەزیر دەریدەکات.

ماددەی (١٣):

سێ بڕگە بە زنجیرەی (سێیەم) و (چوارەم) و (پێنجەم) بۆ ماددەی (بیست و پێنجەم)ی یاساکە زیاد دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

سێیەم: هەر یەک لە سەرۆک و جێگرەکانی و ڕاوێژکاران، لەوانەی دادوەر نین، لەبەردەم سەرۆکی هەرێم سوێندی یاسایی دەخۆن، کە بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە: (سوێند بێت بەخوای مەزن، پابەندبم بە بەجێگەیاندنی ئەرکەکانم، و بە ڕاستگۆیی و دەسپاکی و دڵسۆزییەوە یاسا پیادە بکەم، و بەهەق حوکم بدەم).

چوارەم: هەر یەک لە سەرۆک و جێگرەکانی و ڕاوێژکار و ڕاوێژکارانی یاریدەدەر، پیادەی ئەرکی دادوەریی کارگێڕیی دەکەن بۆ مەبەستەکانی ئەم یاسایە.

پێنجەم: بە ڕەچاوکردنی هەردوو مەرجی پۆلین و ماوە، ڕاژەی ئەو دادوەرانەی کە دوو ساڵ لە دادگای کارگێڕیی باڵا کاردەکەن، لە ڕێکەوتی دامەزراندنی ئەنجومەنەوە، بە ڕاژەی دادوەریی ئەژماردەکرێت، بۆ مەبەستی پیادەکردنی بڕگەی (سێیەم) لە ماددەی (٣٧)ی یاسای دەسەڵاتی دادوەری هەرێمی کوردستان ـ عێراق ژمارە (٢٣)ی ساڵی ٢٠٠٧.

ماددەی (١٤)

بڕگەکانی (یەکەم) و (دووەم) لە ماددەی (بیست و شەشەم)ی یاساکە هەمواردەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: سەرۆک بە پلەی تایبەت دەبێت و مووچە و دەرماڵەی بریکاری وەزارەت وەردەگرێت.

دووەم: جێگرانی سەرۆک و ڕاوێژکاران بە پلەی تایبەت دەبن و مووچە و دەرماڵەی ڕاوێژکار وەردەگرن.

ماددەی (١٥)

بڕگەی (یەکەم) لە ماددەی (بیست و حەوتەم)ی یاساکە هەموار دەکرێتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: وەزیر بە ڕەزامەندی وەزیری خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی بۆی هەیە (٤) چوار لە ئەندامانی دەستەی وانە وتنەوە لە زانکۆکانی هەرێم ئینتیداب بکات، لەوانەی بڕوانامەی دکتۆرایان لە یاسادا هەیە و پلەی زانستییان لە پرۆفیسۆری یاریدەدەر کەمتر نییە، ئەمەش بە ڕەزامەندی نوو سراوی خۆیان وەک ڕاوێژکاری خۆتەرخانکەر، بۆ ماوەی (٣) سێ ساڵ کە یارای نوێکردنەوەیە بۆ یەک جار، بۆ ئەم مەبەستەش هەمان ماف و شایستەی دارایی و جیاوگەکانی ڕوایژکاریی ڕاژەی هەمیشەیی ئەنجومەنیان دەبێت.

ماددەی (١٦)

دەقی ماددەی (سی و چوارەم)ی یاساکە هەموار دەکرێت و بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوێندرێتەوە:-

یەکەم: وەزیر ڕێنمایی پێویست بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەردەکات.

دووەم: ئەنجومەن دەتوانێت پەیڕەوێکی ناوخۆ بۆ خۆی دەربکات.

ماددەی (١٧)

کار بە دەقی هیچ یاسا یان بڕیارێک ناکرێت کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایەدا ناکۆک بێت .

ماددەی (١٨)

پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن.

ماددەی (١٩)

ئەم یاسایە لە ڕێکەوتی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرچوواندن

بۆڕێکخستنەوەی پێکهاتە و دەسەڵات و تایبەتمەندیەکانی ئەنجومەنی شورای هەرێم بەشێوەیەک لێهاتوویی و توانای خێرایی لە بوارەکانی دادوەریی کارگێریی و یاساکاریی و ڕاوێژکاریی یاسایی و ڕا دەربڕین دەستەبەربکات، ئەم یاسایە دەرچووێندرا.

نێچیرڤان بارزانی
سەرۆکی هەرێمی کوردستان

هەولێر
٢٠٢٣/٤/٣